

IEDER KIND VERDIENT EEN THUIS

Startagenda jeugdzorg

Een mens bloeit op in gemeenschap, een kind groeit op in een gezin. Heel veel kinderen groeien op in stabiele gezinnen waar ze een goede basis meekrijgen voor de rest van hun leven. Bij tegenslag in het leven, wat ieder gezin op zijn tijd meemaakt, heeft een gezin soms 'krukken' nodig ter ondersteuning. Het netwerk van familie, vrienden en burens kan hierin voorzien. Soms is een extra professionele steun in de rug nodig, waarbij de gemeente het eerste aanspreekpunt is. **Daarbij moeten we waken voor de tendens van medicalisering en de gedachte dat elke situatie altijd om professionele hulp vraagt.**

In de professionele jeugdzorg zetten veel hulpverleners zich met hart en ziel in voor goede zorg voor gezinnen, kinderen en jongeren. Tegelijkertijd kent de jeugdzorg ook een aantal forse uitdagingen die vragen om een passend antwoord.

1 op de 10 jongeren in Nederland, in 2020 bijna 430.000, heeft inmiddels te maken met jeugdzorg. En als we ons beperken tot de leeftijd 18 jaar dan is dat bijna 1 op 8¹. Bijna 93% van deze jongeren krijgt (lichte) zorg en ondersteuning terwijl ze gewoon thuis wonen (jeugdhulp). De rest van de jongeren heeft complexere zorg nodig en/of woont in een instelling. Deze complexe zorgvragen bij jongeren kunnen sterk uiteenlopen: denk bijvoorbeeld aan multiproblematiek in huishoudens waar er sprake is ernstige psychiatrische klachten, verslavingen of een verstandelijke beperking. Het kan om kwetsbare jongeren gaan die steeds dieper in het criminele circuit worden gezogen of slachtoffers zijn geworden van loverboys en mensenhandel. Kortom: opgroeien in een kwetsbare omgeving kan voor veel ontwikkelproblemen bij jongeren zorgen en deze jongeren zouden de beste zorg moeten krijgen.

De toename van de vraag naar jeugdzorg vergroot ook de druk op gemeenten: van 2015 tot en met 2018 groeide het aantal jongeren dat jeugdhulp ontving met circa 50.000; een stijging van 13 procent. De gemeentelijke uitgaven aan jeugdzorg per jongere stegen in die jaren met 42 procent². Daarnaast zijn er steeds meer signalen dat sommige zorg die geboden wordt niet altijd het gewenste resultaat heeft en zelfs tot schrijnende situaties leidt. (Zie bijv. het initiatief 'Het vergeten kind' rond de gesloten jeugdzorg.)

Al deze ontwikkelingen vragen om een kritische kijk op en een bijsturing van de visie van de overheid op **jeugdhulp, jeugdbescherming en jeugdreclassering**. Als er zoveel kinderen hulp nodig hebben dan vraagt dat ook om een eerlijke blik op de rol van gezin, familie, professionele hulp en roept dat de vraag op wat effectieve zorg voor kwetsbare kinderen is en wat niet. Het is belangrijk om te investeren in de veerkracht van een gezin. Tegelijkertijd hoort kwetsbaarheid bij het leven en ook problemen bij het dagelijks functioneren zijn hiervan niet

¹ [Cijfers over jeugdzorg | Nederlands Jeugdinstituut \(nji, https://www.nji.nl/cijfers/jeugdzorgnl\)](https://www.nji.nl/cijfers/jeugdzorgnl)

² <https://vng.nl/sites/default/files/2019-12/rapport-financien-sd-rekening-2018-.pdf>

uitgesloten. **Een andere belangrijke vraag is daarbij: in hoeverre kunnen we als samenleving nog accepteren dat het leven niet altijd even perfect gaat?** En kunnen we de sociale druk om kinderen aan een ideaalbeeld te laten voldoen verminderen?

We streven naar een samenleving waarin ieder kind veilig thuis opgroeit en zich gezond en stabiel kan ontwikkelen. **En waar een kind, als dat om welke reden dan ook (even) niet kan, in ieder geval in een thuis opgevangen wordt.** Daarvoor zijn voor de ChristenUnie een aantal uitgangspunten en transformaties van belang:

1. Preventie begint bij bestaanszekerheid

Preventie begint bij het investeren in stabiele gezinnen. **Een grote bedreiging voor deze stabiliteit is onvoldoende bestaanszekerheid.** De dagelijkse stress vanwege onzekerheid, geldgebrek, verslavingen, mishandeling en ruzies tussen ouders kan tot grote spanningen binnen het gezin leiden. Dit heeft een weerslag op kinderen. Het versterken van de veerkracht van een gezin ligt allereerst bij het gezin zelf, maar als deze hulp nodig hebben ook bij de omgeving en uiteindelijk de overheid.

Daarom werken we aan het verstevigen van de bestaanszekerheid van gezinnen. **Dat betekent onder andere het verhogen van het minimumloon en de bijstand, het verbeteren van armoedebestrijding, inzetten op vroege signalering en specifiek aandacht voor het uitbannen van kinderarmoede.** We gaan vechtscheidingen tegen. We streven naar een overheid die een vangnet biedt als het de omgeving helaas niet lukt. Het verbeteren van bestaanszekerheid draagt bij aan stabiele gezinnen en is daarmee een effectieve vorm van preventie en voorkomen dat kinderen in aanraking komen met jeugdhulp.

2. Het aantal uithuisplaatsingen wordt drastisch verminderd

Elk jaar wonen meer dan 40.000 kinderen tijdelijk niet thuis³ en dat is een tragedie. Het gaat gepaard met ongelofelijk veel pijn, verdriet, woede en verscheurde families en vaak levenslange trauma's voor kind en betrokkenen. Dat moet en kan anders. **Een uithuisplaatsing van een kind moet echt een allerlaatste redmiddel worden, als al het andere geen optie meer is.**

Het besef moet groeien dat kind het beste opgroeit in de eigen omgeving. Professionele zorg wordt in beginsel in de vertrouwde omgeving van het kind geboden, zodat een kind in de buurt kan blijven van school, hobby's en familie. Jeugdzorg dient daarnaast ook gecentreerd te zijn rond het gezin en familie en zou veel meer 'gezinszorg' moeten omhelzen. Als een van de ouders bijvoorbeeld een GGZ-behandeling krijgt, dient er gelijktijdig ook adequate zorg voor de kinderen ingezet te worden.

In onveilige situaties is het soms helaas nodig om kind te beschermen tegen anderen en misschien soms wel tegen zichzelf. Maar zoals het nu gebeurt, gaat er veel kapot. Het streven naar 'veiligheid' bij uithuisplaatsingen is een dominante factor bij beslissingen, terwijl een

³ <https://www.nporadio1.nl/nieuws/achtergrond/528b3376-48be-48b1-a9bd-091c38283824/nog-steeds-geen-afname-aantal-uithuisplaatsingen-in-nederland>

uithuisplaatsing ook ten koste van de relatie tussen kind en ouder(s) en omgeving gaat. Voor het brede welzijn van een kind zijn naast veiligheid ook andere factoren van belang.

We streven dan ook naar een drastische vermindering van het aantal uithuisplaatsingen in Nederland, het liefst naar 0.

Als tijdelijke uithuisplaatsing dan toch nodig is, dan eerder nog een ouder uit huis dan het kind. We willen daarom ook veel meer naar de mogelijkheden te kijken om een ouder tijdelijk uit huis te halen als een situatie daar om vraagt, in plaats van het kind. Als dat geen optie is, wordt eerst gekeken of het kind bij een familielid of in de vriendenkring kan worden opgevangen. Daar waar dat nodig is kunnen professionele hulpverleners zich tijdelijk invoegen in dat netwerk en in samenwerking met dat netwerk het gezin ondersteunen.

Mocht er toch besloten worden tot een uithuisplaatsing van een kind, **dan is het bovendien heel belangrijk dat de kwaliteit van onderzoek hoog is, de feiten kloppen, iedereen gehoord wordt en aan deugdelijke waarheidsvinding wordt gedaan.**

Hoe langer een kind niet thuis woont, hoe minder binding er is met de ouders en omgeving is en hoe kleiner de kans is dat terugplaatsen een realistische optie is. Daarom dient er veel meer en sneller aandacht te zijn voor terugplaatsing. **We willen dat er wordt bijgehouden hoeveel terugplaatsingen er zijn na uithuisplaatsingen, om beleid daarop aan te passen.**

Daarnaast dient de vereenvoudiging van de jeugdbeschermingsketen (de lokale wijkteams, Veilig Thuis, Gecertificeerde Instellingen en de Raad voor de Kinderbescherming) ertoe te leiden dat er meer aandacht komt voor het zo min mogelijk uit huis plaatsen van kinderen. De hervormingen binnen de jeugdbeschermingsketen zullen een vroegtijdige en integrale samenwerking met betrokken partners moeten betekenen. **En wanneer er sprake is van een uithuisplaatsing, dient er direct wordt gekeken naar het proces richting terugplaatsing en het versterken van het gezin.**

Om terugplaatsing te bevorderen willen we dat uiterlijk binnen drie maanden na een uithuisplaatsing een Gecertificeerde Instelling een plan van aanpak gereed heeft om te werken aan terugplaatsing.

Tevens willen we vastleggen dat wanneer een Gecertificeerde Instelling tot de conclusie komt dat het ouderlijk gezag het beste beëindigd zou moeten worden (een perspectiefbesluit) dit uiterlijk **binnen drie maanden moet worden voorgelegd aan de kinderrechter. Die neemt dan een besluit neemt zodat betrokkenen niet te lang in onzekerheid leven en de rechtspositie van ouders zo wordt versterkt.**

3. Sterke samenwerking tussen onderwijs en het sociaal domein is cruciaal

De rol van het onderwijs in het ondersteunen van kinderen met een hulpvraag wordt sterk onderbelicht in het huidige jeugdzorgbeleid. **Veel zorgvragen van kinderen en jongeren hangen dan ook samen met ontwikkelingsvragen op school.** We streven naar inclusief onderwijs dat samen met een wijk en gemeente oog heeft voor wat een kind nodig heeft.

Een gedeelte van de vraag naar jeugdhulp is dan ook aan te pakken met goede ondersteuning op school en waar nodig het aanpassen van de schoolcontext zodat het ontstaan van problemen voorkomen kan worden. Daarnaast is de school vaak een plek waar kinderen zich veilig en vertrouwd voelen en scholen zijn goed in staat om de ontwikkelingen en mogelijke bedreigingen vroegtijdig te signaleren en waar nodig te ondersteunen.

Een sterke samenwerking tussen het onderwijs en het sociaal domein is daarom cruciaal. Dit gaat niet vanzelf. We constateren een verkokering, bureaucratie en medicalisering bij het bieden van hulp aan jongeren, omdat verschillende domeinen elkaar nog onvoldoende (tijdig) weten te vinden. Financieringsstromen lopen langs elkaar heen en leiden tot onnodige administratieve lasten en inefficiëntie.

Daarom willen we dat er een intensievere samenwerking tussen onderwijs, gemeente, jeugdgezondheidszorg en verschillende vormen van jeugdhulp ontstaat, zodat er een netwerk om de jongere wordt gevormd in de schoolcontext. In dit netwerk wordt er preventief samengewerkt, wordt er niet naar elkaar doorverwezen, worden budgetten ontschot, ontstaan er meer contactmomenten en gaan systemen van professionals beter op elkaar aansluiten. Dit netwerk ondersteunt leerlingen en studenten rondom psychosociale gezondheid, huiselijke relaties en de persoonlijke ontwikkeling richt zich ook op de grotere vragen: **hoe richten we ons onderwijs zo in dat er geen kinderen en jongeren uitvallen?**

4. Scheiden zonder schade

Als ouders scheiden of uit elkaar gaan heeft dat invloed op het kind. **Voorkomen moet worden dat kinderen schade ondervinden van een scheiding. Helaas lukt dat niet altijd.** Een deel van kinderen raakt hierdoor in de knel en dan blijkt aanvullende ondersteuning en soms zelfs de jeugdbeschermingsketen nodig om tot een oplossing te komen. Het is belangrijk dat in zulke gevallen ouders vroegtijdig kunnen worden ondersteund. Hoewel het om een aangelegenheid gaat die zich in de privésfeer afspeelt, worden de gevolgen (en kosten) vaak op de maatschappij afgewenteld. **Een kind mag niet de dupe zijn van een splijtende strijd tussen ouders. De overheid heeft daarbij een belangrijke rol in het goed laten opgroeien van kinderen in Nederland.** Dat rechtvaardigt een extra inzet om ondersteuning te bieden bij conflicten tussen ouders.

Daarom willen we allereerst dat er betere begeleiding bij een scheiding is door bijvoorbeeld een landelijke inzet van gezinsvertegenwoordigers en lokale scheidingsloketten. Daarnaast willen we dat een juridisch gevecht rond kinderen zo veel mogelijk wordt voorkomen. Als een scheiding toch complex wordt, willen we dat kinderrechters **sneller passende ondersteuning kunnen bieden aan ouders maar ook indien nodig verplichtende maatregelen kunnen treffen,** om de schade van een scheiding zoveel mogelijk te beperken. Daarnaast moeten rechters ook meer instrumenten kunnen inzetten om snel tot een oplossing te komen.

5. Einde aan gesloten jeugdzorg

Ook als het thuis niet meer gaat, heeft een kind een thuis. Het Vergeten Kind zichtbaar gemaakt aan een breed publiek zien dat de huidige vorm van gesloten jeugdzorg schade aanricht. In 2020 zaten ruim 1800 kinderen in de gesloten jeugdzorg. Opsluiten en ervaringen met geweld heeft bij vele jongeren geleid tot traumatische herinneringen en angsten. De schrijnende verhalen uit de gesloten jeugdzorg laten zien dat er dringend een hervorming nodig is in de gesloten jeugdzorg. Het moet anders. **We willen een einde aan de gesloten jeugdzorg en zetten in op alternatieven en een afbouw van bedden.** We werken aan kleinschaligere voorzieningen en stappen af van aangetoonde schadelijke methodes. Elk kind verdient een stabiele plek die fijn is en waar je thuis bent.

Daarom is een transformatie nodig van grootschalige zorgvoorzieningen naar kleinschalige voorzieningen en passende zorg voor en rond gezinnen. We zetten daarom in op het in hoog tempo realiseren van alternatieve en stabiele woonplekken. Wonen gebeurt niet op een behandelplek en daarom pleiten we voor het splitsen van wonen (jeugdzorg) en behandeling (GGZ).

6. Ouderbetrokkenheid vergroten leidt tot betere jeugdhulp

Ouders zijn in een stabiel gezin de belangrijkste mensen in het leven van een kind. Het kan helaas gebeuren dat ouders meer op afstand komen te staan of tijdelijk niet in staat zijn om voldoende voor een kind te zorgen. Het komt helaas ook steeds vaker voor dat kinderen de dupe zijn van complexe vechtscheidingen. **Om goede hulp te bieden is het belangrijk dat aangesloten wordt bij de hulpvraag die de ouders formuleren en nodig hebben, zodat zij onderdeel blijven van en deelnemen aan de oplossing. Jeugdhulp betekent ook hulp voor het hele gezin.**

En op het moment dat een beschermingsmaatregel noodzakelijk is dan is het belangrijk dat ouders zo goed mogelijk betrokken worden bij een jeugdzorg- en jeugdbeschermingstraject. **Zo ervaren ze een instantie eerder als een partner dan als een vijand. Emotionele goedkeuring kan ook kinderen helpen om zich op hun gemak te voelen waardoor ze zich ook anders tijdens een traject opstellen.** Ouders kunnen hierdoor in staat worden gesteld om een gezonde en wezenlijke rol van betekenis in het leven van kinderen te kunnen spelen. Instanties dienen hier hun beleid op in te richten.

Voor de kwaliteit van zorg is het ook belangrijk dat de ervaringen van jongeren en ouders worden betrokken bij beleid. **We willen daarom ervaringsdeskundigen beter betrekken bij het opstellen van jeugdzorgbeleid.** Want wat kwalitatief goede zorg is, is mede afhankelijk van hoe kinderen dat zelf ervaren hebben.

We willen tevens het facultatief protocol ratificeren zodat kinderen ook zelf een stem krijgen bij het VN-kinderrechtencomité.

7. Verbeterde sturing op uitgaven

Dat het aantal kinderen dat een beroep doet op jeugdzorg flink is gegroeid, betekent ook dat de uitgaven aan jeugdzorg flink zijn gegroeid, zonder dat de uitgaven daarmee bij de meest kwetsbaren terechtwamen. Tussen 2005 en 2015 zijn de kosten gegroeid met 250%⁴. Tevens blijkt dat van slechts 10-12% van de interventies in de jeugdzorg vaststaat dat ze bewezen effectief zijn en dat huishoudens met hogere inkomens de toegang tot ambulante jeugdhulp makkelijker weten te vinden dan kwetsbare huishoudens⁵.

Alle betrokken partijen (ouders, jeugdzorgaanbieders, gemeenten en rijksoverheid) zijn het erover eens dat er perspectief is om de jeugdzorg te hervormen en maatregelen te nemen die de uitgaven beperken. **Dit is nodig, omdat de middelen ook vooral gericht zouden moeten zijn om de meest kwetsbare kinderen te helpen en de middelen doelmatig moeten worden besteed.**

Daarom is het belangrijk dat de hervormingsagenda verder wordt uitgewerkt en de betrokken partners belangrijke knopen doorhakken over de toekomst van jeugdhulp. Het kabinet dient onder andere de reikwijdte van de jeugdzorg af te bakenen en gemeenten moeten meer (wettelijke) mogelijkheden krijgen om op zorgvragen te sturen.

We zien ook de noodzaak voor een transitie ten aanzien van de bekostigingssystematiek. **Het stelsel van zorg met verblijf kent momenteel perverse financiële prikkels die voortvloeien uit het betalen per bed of etmaal.** Zo snel als mogelijk een kind terugplaatsen naar huis of het sneller dan verwacht beëindigen van een maatregel omdat het goed gaat met het kind zou financieel even gunstig moeten zijn als een kind langer in de woonvoorziening houden. **We willen instanties, gezinshuizen en voorzieningen niet meer in een dergelijke positie plaatsen en willen daarom dat zij met een vast bedrag betaald worden en niet per bed.**

Als kinderen tijdelijk niet binnen het eigen gezin of bij familie kunnen wonen, zijn kinderen welkom in kleinschalige woonvoorzieningen die zoveel mogelijk op een thuis lijken. Daarom willen we ook de positie van pleegouders en gezinsouders versterken en zorgen dat zij betere ondersteuning krijgen: betere begeleiding en vergoeding tijdens een pleegzorgtraject en goede nazorg wanneer een traject ten einde komt. Ook besteden we meer aandacht aan de werving van nieuwe pleegouders.

Tevens willen we duidelijke afspraken over hoog-specialistische zorg met een bovenregionale of landelijke functie. Vanwege de bijzondere functie hebben een aantal instellingen te maken met een regenwoud aan verschillende contracten, tarieven en afspraken. Het Rijk dient hier samen met gemeenten duidelijke afspraken ten aanzien van het inkoopkader over te maken.

⁴ Uitspraak en advies arbitragecommissie 2021. Jeugdzorg: een onderwerp van aanhoudende zorg.

⁵ <https://www.nji.nl/transformatie-jeugdhulp/gezinsinkomen-en-verwijzers>

8. Het Rijk is en blijft verantwoordelijk voor goede zorg

Hoewel gemeenten veel verantwoordelijkheid hebben als het gaat om jeugdzorg, blijft de rijksoverheid verantwoordelijk om medeoverheden in staat te stellen goede zorg te bieden en daar ook voldoende financiën voor te bieden. **Dat geldt ook voor Bonaire, Sint Eustatius en Saba, het Caribisch deel van Nederland.** Zoals in het in de Gemeentewet staat: "De kosten, die verbonden zijn aan de door het Rijk voor gemeenten verplichte taken, worden door het Rijk vergoed." Bij het realiseren van de ambities en doelstellingen uit het coalitieakkoord is het aan het Rijk om te onderbouwen en aan te tonen hoe gemeenten haar taken optimaal kunnen uitvoeren met de financiële middelen die hiervoor beschikbaar worden gesteld.

Daarom ligt de bewijslast bij het Rijk dat de voorgenomen budgettaire wijzigingen in het coalitieakkoord mogelijk zijn zonder dat dit ten koste gaat van noodzakelijke zorg. Daarom moet er ook bij beleid dat verplichte taken bij gemeenten neerlegt een invoeringstoets plaatsvinden. Daarmee wordt getoetst of met het beschikbare budget goede zorg mogelijk is. **Daarnaast willen we ook dat er een wet zorg en jeugd voor Caribisch Nederland komt die zorg op de BES-eilanden verbetert.**

9. Waardering voor de professionals in de jeugdzorg

Jeugdzorgmedewerkers zetten zich met hart en ziel in voor goede hulp en ondersteuning aan kinderen en jongeren. Zeker in de jeugdbescherming is het werk vaak zwaar en is de werkdruk hoog. Dat komt door de aard van het werk, maar ook door een personeelstekort en de soms korte werkervaring die medewerkers hebben vanwege een snel verloop. Daar komt bij dat professionals geregeld aangeven zich te weinig gesteund voelen door de politiek. Hoewel zij ook zien dat er veel verbeterd kan worden in de zorg aan kinderen en jongeren, drukt het ook zwaar op deze professionals dat in het publieke debat weinig steun is voor hun werk. Dat tast de beroepseer aan en op die manier wordt het nog minder aantrekkelijk om in de jeugdzorg te werken. **Er is meer nodig om de waardering voor de inzet te vergroten en het vak van jeugdzorgwerker aantrekkelijker te maken.**

Daarom willen we dat er een publiciteitscampagne komt die de waardering voor werkers in de jeugdzorg vergroot. **We stellen voor dat de Tweede Kamer in gesprek gaat met deze jeugdzorgprofessionals om met hen te bespreken wat er nodig is om de waardering voor hun werk en beroep te vergroten.**

Geef professionals daarnaast ook meer zeggenschap en autonomie over het werk. Zorg voor ruime bemensing en creëer voldoende tijd voor training en intervisie. **Verlaag de werkdruk en geef ook meer vertrouwen door verantwoordingsregels kritisch te bekijken en verlaag de administratiedruk zoveel als mogelijk.** Gebruik **digitalisering in de jeugdzorg** op een slimme manier; leer van de positieve ervaringen die tijdens de coronaperiode zijn opgedaan met digitaal contact met cliënten.

10. ...

Dit is de startagenda van de ChristenUnie de komende tijd voor onze inzet op de zorg voor de jeugd. Deze agenda is niet af, maar verdient aanvulling en aanscherping van de jeugd zelf, hun ouders, professionals in de jeugdzorg en gemeenten en daarom is ons laatste punt bewust leeggelaten. We blijven hier graag over in gesprek!